[3606] – 101

M.A. (Sem. – I) Examination, 2009
PHILOSOPHY (Compulsory) (2008 Pattern)
PH-101 : Problems in Western Metaphysics

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i) Attempt **all** questions.*
*ii) **All** questions carry **equal** marks.*
*iii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**
   i) Discuss critically the no-self theory of Hume.

   OR

   ii) Does realism give a satisfactory account of universals ? Discuss.

2. Answer in **500** words : **20**
   i) Discuss critically Leibniz's view of substance.

   OR

   ii) Discuss Aristotle's views on the four causes.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
   i) Discuss critically Cartesian dualism.
   ii) Discuss conceptualism as a theory of universals.
   iii) Discuss Aristotle's conception of substance.
   iv) Critically discuss the nature of self according to Plato.

4. Answer **any four** in **100** words **each** : **20**
   i) Heraclitus' understanding of the nature of reality.
   ii) Imagism.
   iii) 'To be is to be perceived'.
   iv) Kant's views on causality.
   v) Locke's views on substance.
   vi) Parmenides view of being.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडविणे* ***आवश्यक*** *आहे.*
ii) ***सर्व*** *प्रश्नांना* ***समान*** *गुण आहेत.*
iii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*
iv) *मूळ* ***इंग्रजी*** *प्रश्न पत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०

i) ह्यूमच्या अनात्मवादाची चिकित्सक चर्चा करा.

किंवा

ii) वास्तवादाची सामान्यां विषयीची मांडणी समाधानकारक आहे का ? चर्चा करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०

i) द्रव्यासंबंधीचा लायब्निझच्या मताची चिकित्सक चर्चा करा.

किंवा

ii) ॲरिस्टॉटलच्या कारण–चतुष्ट्याची चर्चा करा.

३. कोणत्याही **दोनाची** प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे द्या : २०

i) देकार्तच्या द्वैतवादाची चिकित्सक चर्चा करा.

ii) सामान्यविषयक एक उपपत्ती म्हणून संकल्पनावादाची चर्चा करा.

iii) ॲरिस्टॉटलच्या द्रव्याच्या संकल्पनेची चर्चा करा.

iv) प्लेटोच्या आत्म्याच्या स्वरूप विषयीच्या दृष्टिकोनाची चिकित्सक चर्चा करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा **द्या** : २०

i) सत्यच्या स्वरूपाविषयी हिरॅक्लिटसचा दृष्टिकोण.

ii) प्रतिमावाद.

iii) अस्तित्व म्हणजे अनुभूतता.

iv) कारणता विषयक कांट यांचा दृष्टिकोण.

v) द्रव्याविषयी लॉकचा दृष्टिकोण.

vi) पार्मेनिडस्चा दृष्टिकोण.

[3606] – 102

M.A. (Semester – I) Examination, 2009
PHILOSOPHY
PH-102 : Problems in Indian Epistemology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B : *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate full marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

   i) Elaborate fully Nyāya approach to nature and classification of pramāṇas.

   OR

   ii) Explain fully the nature and kinds of Pratyakṣa according to Buddhists.

2. Answer in **500** words. **20**

   i) Explain fully the nature of Sad-hetu according to Nyāya.

   OR

   ii) Discuss critically Purvamīmāṁsa's Svataḥ-Prāmānyavāda.

3. Answer **any two** in **200** words. **20**
   i) Explain the nature and kinds of Buddhi according to Nyāya.
   ii) Elaborate the nature of Anirvaçaniyakhyāti.
   iii) Discuss the Buddhists notion of Vyāpti.
   iv) Discuss critically the Reducibility of Sabda Pramāṇa.

4. Answer **any four** in **100** words. **20**
   i) Pramāṇa - Samplava
   ii) S.ad - sannikarṣa
   iii) Anvyaya - Vyatireki-hetu
   iv) Svaprakasatva of cognition
   v) Anupalabdhi Pramāṇa
   vi) A-tmakhyāti

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : i) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्य** आहे.*
*ii) उजवीकडील अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*iii) **सर्व** प्रश्नांना समान **गुण** आहेत .*
*iv) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. **20**

i) प्रमाणांचे स्वरूप आणि वर्गीकरणविषयी न्यायाचा दृष्टीकोण सविस्तर विशद करा.

किंवा

ii) बौध्दांच्या दृष्टिकोनातून प्रत्यक्षाचे स्वरूप आणि प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. **20**

i) सद्–हेतूंचे स्वरूप न्यायदर्शनाच्या दृष्टिकोनातून सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ii) पूर्वमीमांसेच्या स्वत:प्रमाण्याची चिकित्सक चर्चा करा.

३. प्रत्येकी २०० शब्दांत कोणत्याही **दोनांची** उत्तरे द्या. **20**

i) न्यायदर्शनानुसार बुद्धीचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.
ii) अनिर्वचनीय ख्यातिचे स्वरूप विशद करा.
iii) बौध्दांच्या व्याप्तीच्या संकल्पनेची चर्चा करा.
iv) शब्द प्रमाणाचा समावेश इतर प्रमाणात करता येऊ शकतो का याची चर्चा करा.

४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही **चारांवर** टीपा द्या. **20**

i) प्रमाण संप्लव
ii) षड्–संन्निकर्ष
iii) अन्वय व्यतिरेकी हेतू
iv) ज्ञानाच स्वब्रकाशत्व
v) अनुपलब्धि प्रमाण
vi) आत्मख्याति

———————

M.A. (Semester – I) Examination, 2009
PHILOSOPHY (Optional) (2008 Pattern)
PH – 103 : Plato

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words.

   a) Discuss in detail Plato's criticism of the view, 'Knowledge is perception'. **20**

   OR

   b) Explain Plato's view regarding the problem, 'Can virtue be taught ?'

2. Answer in **500** words.

   a) Bring out Plato's distinction between knowledge and opinion in the light of the dialogue Republic. **20**

   OR

   b) 'All is one. Being can't be many'. Discuss Plato's response to this view.

3. Answer in **250** words **any two** of the following : **20**

   1) Explain the importance of the recollection theory of knowledge.
   2) Bring out the role of Socrates as a midwife.
   3) What is the function of philosophy ? Discuss in the light of the dialogue, Republic.
   4) Explain the relation between whole and part in the light of the dialogue Theatatus.

4. Write notes in **100** words on **any four** of the following : **20**

   1) Wisdom
   2) The laws of thought
   3) The Analogy of sun
   4) Zeno's criticism on the theory of forms.
   5) Nature of Ideas
   6) Analogy of Aviary of Birds.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अँक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **मूळ** इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा.

अ) 'ज्ञान म्हणजे इंद्रियानुभव' या दृष्टिकोनावरील प्लेटोच्या टीकेची सविस्तर चर्चा करा. २०

किंवा

ब) 'सद्‌गुणाचे अध्यापन करता येते का ? या प्रश्ना बाबतचा प्लेटोचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा.

अ) रिपब्लिक या संवादाच्या अनुषंगाने ज्ञान आणि मत यांत प्लेटोने केलेला फरक विशद करा. २०

किंवा

ब) 'सर्वकाही एक आहे. सत् अनेक असू शकत नाही ? या दृष्टिकोनावरील प्लेटोच्या प्रतिसादाची चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२५०** शब्दांत लिहा. २०

१) ज्ञानविषयक अनुस्मरण उपपत्तीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

२) सुईज म्हणून सॉक्रेटिसची भूमिका विशद करा.

३) तत्त्वज्ञानाचे कार्य काय आहे ? रिपब्लिक या संवादाच्या अनुषंगाने चर्चा करा.

४) थिअॅटिटस या संवादाच्या अनुषंगाने समष्टी आणि व्यष्टी यांतील संबंध स्पष्ट करा.

४. खालील पैकी कोणत्याही **चारांवर १००** शब्दांत टीपा लिहा. २०

१) शहाणपण

२) विचारांचे नियम

३) सूर्याचा दृष्टांत

४) आकाराच्या उपपत्तीवरील झिनोची टीका

५) कल्पनांचे स्वरूप

६) पक्षीधराचा दृष्टांत

[3606] – 104 A

M.A. (Semester–I) Examination, 2009
PHILOSOPHY (Optional)
PH–104 : Buddhism (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i) Attempt **all** questions.*

*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

   a) Is Buddhism a revolt against vedic ritualism ? Discuss.

   OR

   b) Examine critically the four noble truths and discuss their philosophical significance.

2. Answer in **500** words : **20**

   a) Describe in detail the nature of Nirvāṇa .

   OR

   b) How does Nagarjuna understand Sūnyatā ? Discuss.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

   1) Is Buddhism a religion ? Discuss.

   2) Explain fully the nature of Pratītyasamutpāda .

   3) Elucidate fully the nature of Asṭangam ārga .

   4) Discuss the doctrine of Anātmatā .

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

   1) Avyakṛta Praṣṇas
   2) Kinds of Dukkha
   3) Vipassanā
   4) Ālaya Vijñāna
   5) Akusala and Akusalamula
   6) Dukkha-Nirodha.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : *1) **सर्व** प्रश्न **सोडवावेत.***
*2) उजवीकडील अंक **पूर्ण गुण** दर्शवितात.*
*3) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*4) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१) ५०० शब्दांत उत्तर द्या : **20**

अ) बौद्धदर्शन हे बैदिक कर्म कांडा विरुद्धाचे बंड आहे काय ? विवेचक चर्चा करा.

किंवा

ब) चार आर्थसत्यांचे विवेचक परीक्षण करा आणि त्यांच्या तात्विक महत्वाची चर्चा करा.

२) ५०० शब्दांत उत्तर द्या : **20**

अ) निर्वाणाचे स्वरूप सविस्तर वर्णन करा.

किंवा

ब) नागार्जुनांच्या मते 'शून्यता' म्हणजे काय ? चर्चा करा.

३) कोणत्याही **दोहांची** प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तरे द्या : **20**

१) बौद्ध तत्वज्ञान हे एक धर्म आहे का ? चर्चा करा.

२) प्रतीत्यसमुत्पादाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

३) अष्टांगमार्गाचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.

४) अनात्मवादाच्या सिद्धांताची चर्चा करा.

४) कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत थोडक्यात टीपा द्या : **20**

१) अव्याकृत प्रश्न

२) दु:खाचे प्रकार

३) विपस्सना

४) आलय विज्ञान

५) अकुसल आणि अकुसलमूल

६) दु:ख निरोध

M.A. (Semester – I) Examination, 2009
PHILOSOPHY (Optional)
PH-105 : Saints of Maharashtra
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

a) State the salient features of bhakti movement . Explain its socio-cultural impact.

OR

b) Explain elaborately Ramadas' concept of prapanca and paramartha.

2. Answer in **500** words. **20**

a) What according to Jnanesvara is the role of jnana, karma and bhakti with regard to liberation ?

OR

b) Discuss elaborately Tukaram's concept of Isvara.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

1) Explain Cakradhar's view regarding the nature of moksa.
2) State Jnanesvar's views regarding jnana and ajnana.
3) What is Tukaram's approach to Vedic and Upnisadic philosophy ? Discuss.
4) Discuss Ramdas' concept of purusartha.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

1) Cakradhar's views regarding pramanas
2) Tukaram's concept of santa
3) Jnanesvar's views on avyabhicari bhakti
4) Ramadas's concept of vivek
5) Karmayoga and liberation
6) Tukaram's concept of dharma.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) उजवीकडील अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) सर्व प्रश्नांना **समान गुण** आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) भक्ती–चळवळीची ठळक वैशिष्ट्ये सांगून तिचा सामाजिक व सांस्कृतिक प्रभाव स्पष्ट करा.

किंवा

ब) रामदासांच्या 'प्रपंच' आणि 'परमार्थ' या संकल्पनांचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) ज्ञानेश्वरांच्या मते मोक्षाच्यादृष्टीने ज्ञान, कर्म व भक्ती यांचे कार्य कोणते असते ?

किंवा

ब) तुकारामांच्या ईश्वर संकल्पनेची सविस्तर चर्चा करा.

३. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

i) मोक्षाच्या स्वरूपाविषयी चक्रधरांचा दृष्टिकोण स्पष्ट करा.

ii) ज्ञान आणि अज्ञान यांच्याबद्दल ज्ञानेश्वरांचे विचार सांगा.

iii) वैदिक व औपनिषदिक तत्त्वज्ञानाकडे तुकाराम कोणत्या दृष्टीने पाहतात ?

iv) रामदासांच्या पुरुषार्थ संकल्पनेची चर्चा करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा : २०

१) चक्रधरांची प्रमाणविषयक मते

२) तुकारामांची 'संत' संकल्पना

३) ज्ञानेश्वरांचे 'अव्यभिचारी भक्ती' बद्दलचे विचार

४) रामदासांची 'विवेक' संकल्पना

५) कर्मयोग आणि मुक्ती

६) तुकारामांची 'धर्म' संकल्पना.

M.A. (Semester – I) Examination, 2009
PHILOSOPHY
Traditional and Propositional Logic
(2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours | Max. Marks : 80

*N.B. : i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

a) Explain fully the nature and scope of Logic.

OR

b) What is categorical syllogism ? Explain its rules regarding distribution of terms.

2. a) i) Distinguish between Truth and validity. **5**

ii) Decide with the help of Truth-table, shorter-truth-tables or Truth-tree method whether following statement forms are tautologous, contradictory or contingent. (**any three**). **15**

1) $p \equiv [p.(q \vee \sim p)]$
2) $(p \supset p) \supset \sim p$
3) $[p \supset (q \supset r)] \equiv [r \supset (p \supset q)]$
4) $(p \vee q).(\sim p \vee \sim q)$.

OR

b) i) Explain the nature of conditional proof. **5**

ii) Prove the validity of following using either Direct proof, conditional proof or Indirect proof (**any three**). **15**

1) $M \supset N$
$N \supset O$
$(M \supset O) \supset (N \supset P)$
$(M \supset P) \supset Q / \therefore Q$

2) $Q \vee (R.S)$
$(Q \supset T).\ (T \supset S) / \therefore S$

3) $J \supset K$
$J \vee (K \vee \sim L)$
$\sim K / \therefore \sim L. \sim K$

4) $H \supset (I.J)$
$\therefore H \supset J$.

3. Answer **any two** : **20**

1) State the distribution of terms in ‘A’, ‘E’, ‘I’ and ‘O’ propositions.

2) What is Figure of syllogism ? State and explain the special rules of Figure I.

3) Prove the Invalidity of the following arguments (**any two**) :

1) $E \supset (F \vee G)$
$G \supset (H.I)$
$H / \therefore E \supset J$

2) $A \supset B$
$C \supset D$
$B \vee C / \therefore A \vee D$

3) $(M.N) \supset O$
$O / \therefore \sim N$

4) $P \equiv Q$
$\therefore \sim P \supset Q$.

4) State valid conversion and obversion of the following :

1) Teachers are graduates.
2) Not all graduates are teachers.
3) No teachers are businessmen.
4) Some businessmen are graduates.
5) Some students are not graduates.

4. Write notes on **any four** of following in **100** words **each**. **20**

1) Structure of categorical proposition.

2) Laws of thought.

3) Any two forms of opposition of propositions.

4) Method of proving the Invalidity of Invalid arguments.

5) Distinction between Mediate and Immediate inferences.

6) Mixed Hypothetical syllogism.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) उजवीकडील अंक पूर्ण **गुण** दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना समान **गुण** आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दात उत्तर द्या. २०

अ) तर्कशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) निरूपाधिक संविधान म्हणजे काय ? निरूपाधिक संविधानाच्या पदांचे व्याप्ती विषयक नियम स्पष्ट करा.

२. अ) i) सत्यता आणि वैधता यांतील फरक सांगा. ५

ii) सत्यता कोष्टक, लघुसत्यता कोष्टक किंवा सत्यता वृक्ष पद्धतीच्या सहाय्याने पुढील विधानबंध सर्वत: सत्य, सर्वत: असत्य किंवा नैमित्तिकतया सत्यासत्य आहेत ते ठरवा (कोणतेही **तीन**) : १५

1) $p \equiv [p.(q \vee \sim p)]$

2) $(p \supset p) \supset \sim p$

3) $[p \supset (q \supset r)] \equiv [r \supset (p \supset q)]$

4) $(p \vee q).(\sim p \vee \sim q)$.

किंवा

ब) i) सोपाधिक सिद्धतेचे स्वरूप स्पष्ट करा. ५

ii) पुढील युक्तिवादांची युक्तता प्रत्यक्ष, सोपाधिक किंवा अप्रत्यक्ष सिद्धता पद्धतीच्या सहाय्याने सिद्ध करा (कोणतेही **तीन**) : १५

1) $M \supset N$
$N \supset O$
$(M \supset O) \supset (N \supset P)$
$(M \supset P) \supset Q / \therefore Q$

2) $Q \vee (R.S)$
$(Q \supset T).\ (T \supset S) / \therefore S$

3) $J \supset K$
$J \vee (K \vee \sim L)$
$\sim K / \therefore \sim L. \sim K$

4) $H \supset (I.J)$
$\therefore H \supset J$.

३. कोणत्याही **दोनांची** उत्तरे द्या. २०

१) 'A', 'E', 'I' आणि 'O' विधानातील पदांचे वितरण/व्याप्ती सांगा.

२) संविधानाची आकृती म्हणजे काय ? आकृती–I चे विशेष नियम सांगून स्पष्ट करा.

३) पुढील अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा (कोणतेही **दोन**) :

1) $E \supset (F \vee G)$
$G \supset (H.I)$
$H / \therefore E \supset J$

2) $A \supset B$
$C \supset D$
$B \vee C / \therefore A \vee D$

3) $(M.N) \supset O$
$O / \therefore \sim N$

4) $P \equiv Q$
$\therefore \sim P \supset Q$.

४) पुढील विधानांचे युक्त परिवर्तन आणि प्रतिवर्तन करा.

१) शिक्षक पदवीधर आहेत.

२) सर्वच पदवीधर शिक्षक नाहीत.

३) एक ही शिक्षक व्यावसायिक नाही.

४) काही व्यावसायिक पदवीधर आहेत.

५) काही विद्यार्थी पदवीधर नाहीत.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा द्या. २०

१) निरूपाधिक विधानाची संरचना.

२) विचारांचे नियम.

३) विधान विरोधाचे कोणतेही दोन प्रकार.

४) अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करण्याची पद्धती.

५) व्यवहित आणि अव्यवहित अनुमानातील भेद.

६) मिश्र सापेक्ष संविधान.

M.A. (Semester – I) Examination, 2009
PHILOSOPHY
PH-106 : Analytic Philosophy (Early Phase)
(2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. : *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

a) Explain Frege's views on sense and reference.

OR

b) Does Moore's defence of common sense offer a philosophically sound argument ? Discuss.

2. Answer in **500** words : **20**

a) State and discuss the principle of verifiability. Is the principle satisfactory ? Discuss.

OR

b) Discuss Ryle's analysis of systematically misleading expressions and its significance.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

i) Discuss Russell's analysis of denoting phrases.

ii) Bring out the significance of Moore's refutation of idealism.

iii) Explain Wittgenstein's concept of atomic facts.

iv) How does Strawson distinguish between a sentence and a statement ?

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

i) Meaning as the central question of philosophy.

ii) Paradox of analysis.

iii) Incomplete symbols.

iv) Ryle's views about ordinary language.

v) Logical positivists views regarding metaphysics.

vi) "The world is totality of facts not of things".

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडविणे* ***आवश्यक*** *आहे.*
ii) उजवीकडील अंक ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*
iii) ***सर्व*** *प्रश्नांना* ***समान*** *गुण आहेत.*
iv) मूळ ***इंग्रजी*** *प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

1. ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा : **20**

अ) 'अर्थ' आणि 'निर्देश' यांबद्दले फ्रेग यांचे विचार स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मूरने साधारण धारणेचे केलेले समर्थन तात्त्विक दृष्ट्या सयुक्तिक युक्तिवाद पुरवते का ? चर्चा करा.

2. ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा : **20**

अ) प्रचितीक्षमतेचे तत्त्व सांगून त्याची चर्चा करा. हे तत्त्व समाधानकारक आहे का ? चर्चा करा.

किंवा

ब) 'पद्धतशीरपणे दिशाभूल करणारे शब्दसमूह' यांची राईलने केलेले विश्लेषण आणि तिचे महत्त्व यांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तरे लिहा. **20**

१) रसेलच्या निर्देशक पदांच्या विश्लेषणाची चर्चा करा.

२) मूरच्या चिद्‌वादा वादाच्या खंडनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

३) विट्‌गेनस्टाईनची अणुरूप तथ्यांनी संकल्पना स्पष्ट करा.

४) वाक्य आणि विधान यांत स्ट्रॉसन कसा फरक करतो ?

4. खालीलपैकी कोणत्या **चरांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा : **20**

१) 'अर्थ' – तत्त्वज्ञानातील केन्द्रवर्ती प्रश्न.

२) विश्लेषणासंबंधीचा विरोधाभास.

३) अपूर्ण प्रतिके.

४) साधारण भाषेबद्दलचे राईलचे विचार.

५) तार्किक प्रत्यक्षार्थवाद्यांचे सत्ताशास्त्राबद्दलचे विचार.

६) जग हा वस्तूंचा नव्हे, तर तथ्यांचा समुच्चय आहे.

[3606] – 108

M.A. (Semester–I) Examination, 2009
PHILOSOPHY
PH–108 : Philosophy of Religion(Optional) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) Attempt **all** questions.*

*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

a) Distinguish between social and non-social dimensions of religious life.

OR

b) State and examine the teleological argument for the existence of God.

2. Answer in **500** words : **20**

a) Discuss the interrelationship between religion and morality.

OR

b) Examine the doctrine of Karma and fatalism.

3. Answer **any two** in **250** words each : **20**

1) What is Freud's analysis of religious experience ?
2) How can Evil and Divine existence be reconciled ?
3) What is the role of faith and reason in religion ?
4) What is the concept of Divine Grace ?

4. Write short notes in **100** words **each** on **any four** : **20**

1) Ontological Argument
2) Marxist critique of religion
3) Secular morality
4) Inter-religious dialogue
5) Scientific logic
6) Religion as a social projection.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **सोडवावेत.***

*2) **उजवीकडील** आंकडे अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

*3) **मूळ** इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१) ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) धार्मिक जीवनाच्या सामाजिक व न-सामाजिक परिमाणांमधील भेद स्पष्ट करा.

किंवा

ब) ईश्वराच्या अस्तित्वासाठीचा प्रयोजनवादी युक्तिवाद मांडून त्याचे परीक्षण करा.

२) ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) धर्म आणि नीतिमत्ता यांच्यातील परस्पर संबंधाची चर्चा करा.

किंवा

ब) कर्म सिद्धान्त आणि दैववाद यांचे परीक्षण करा.

३) कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

१) फ्रॉइड यांनी धार्मिक अनुभवाचे विश्लेषण कसे केले आहे ?

२) दुरित आणि ईश्वरी अस्तित्व यांचा समन्वय कसा करतायेंतो ?

३) धर्मामध्ये श्रद्धा व बुद्धी यांचे कार्य काय असते ?

४) ईश्वरी कृपेची संकल्पना काय आहे ?

४) कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी २०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा : २०

१) सत्ताशास्त्रीय युक्तिवाद

२) मार्क्सकृत धर्म मीमांसा

३) धर्मनिरपेक्ष नीतिमत्ता

४) आंतर-धर्मीय संवाद

५) वैज्ञानिक तर्कशास्त्र

६) धर्म-एक सामाजिक प्रक्षेपण.

[3606] – 109

M.A. (Semester – I) Examination, 2009
PHILOSOPHY (Optional)
PH – 107 : Sāṁkhya
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours Max. Marks: 80

*N.B. : i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

a) Explain the Sāṁkhya arguments for the existence of Puruṣa.

OR

b) Discuss the theory of Satkāryavāda.

2. Answer in **500** words : **20**

a) Explain fully the Sāṁkhya account of Sarga.

OR

b) Bring out how liberation is possible for Puruṣa according to Sāṁkhya.

3. Answer **any two** in **250** words each : **20**

i) What is the nature of Buddhi ?
ii) What place does Sāṁkhya have in Gita ?
iii) What is the relation between Sāṁkhya and Yoga ?
iv) Why is Purusha-bahutva accepted by Sāṁkhya ?

4. Write short notes on **any four** in **100** words each : **20**

i) Tanmātras
ii) Andha-Pangu Nyaya
iii) Nature of Rajoguna
iv) Teleology in Sāṁkhya
v) Three types of Duhkha
vi) Kaivalya

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडवावेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*४) **मूल** इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) पुरुषाच्या अस्तित्वासाठी सांख्यांनी केलेले युक्तिवाद स्पष्ट करा.

किंवा

ब) सत्कार्यवादाच्या उपपत्तीची चर्चा करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) सांख्यांनी केलेले सर्गाचे विवरण स्पष्ट करा.

किंवा

ब) सांख्यांच्या दृष्टीने पुरुषाची मुक्ती कशाप्रकारे शक्य होते ते स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे द्या. २०

i) बुद्धीचे स्वरूप कशा प्रकारचे आहे ?

ii) गीतेमध्ये सांख्यदर्शनाचे स्थान काय आहे ?

iii) सांख्य व योग दर्शनांमध्ये काय संबंध आहे ?

iv) सांख्यांनी पुरूषबहुत्व का स्वीकारले आहे ?

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा. २०

i) तन्मात्रा

ii) अंध-पंगु-न्याय.

iii) रजोगुणाचे स्वरूप

iv) सांख्यांचा प्रयोजनवाद

v) त्रिविध दु:ख

vi) कैवल्य

[3606] – 201

M.A. (Semester – II) Examination, 2009
PHILOSOPHY (New)
PH 201 : Problems in Western Epistemology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words. **20**

A) Define knowledge and distinguish between knowledge and belief.

OR

B) Discuss Foundationalism.

2. Answer **any one** of the following in **500** words. **20**

A) Discuss representative realism.

OR

B) Explain and examine use theory of meaning.

3. Explain **any two** of the following in **250** words **each**. **20**
   1) A-priori knowledge.
   2) Phenomenalism.
   3) Scepticism.
   4) Coherence theory of truth.

4. Explain **any four** of the following in **100** words **each**. **20**
   1) Pragmatic theory of truth.
   2) Direct Realism.
   3) Connotative theory of meaning.
   4) Rationalist approach to knowledge.
   5) Response to Gettier's problem.
   6) Semantic theory of knowledge.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना: *१) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण गुण** दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अ) ज्ञानाची व्याख्या सांगून ज्ञान आणि विश्वास यातील फरक स्पष्ट करा.

किंवा

ब) अधिष्ठानवादाची चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अ) प्रातिनिधिक वास्तववादाची चर्चा करा.

किंवा

ब) अर्थाची उपयोगिता उपपत्ती सांगून तिचे परीक्षण करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंचे** स्पष्टीकरण प्रत्योकी २५० शब्दांत करा. २०

१) अनुभवपूर्व ज्ञान.

२) प्रतीतिवाद.

३) संशयवाद.

४) सत्याची सुसंगतता उपपत्ती.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांचे** स्पष्टीकरण प्रत्योकी १०० शब्दांत करा. २०

१) सत्याची फलप्रामाण्यवादी उपपत्ती.

२) साक्षात वास्तववाद.

३) अर्थाची गुणवाचक उपपत्ती.

४) बुद्धिवादाचा 'ज्ञान' विषयक दृष्टिकोन.

५) गेटियर यांच्या समस्येला प्रतिवाद.

६) ज्ञानाची अर्थ विषयक उपपत्ती.

———————

[3606] – 202

M.A. (Sem. – II) Examination, 2009
PHILOSOPHY (New)
PH – 202 : Problems in Indian Metaphysics
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *1)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
2) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

Explain fully Vedānta view that Sat is Kūṭasthanitya. (eternal reality).

OR

Explain Sāṁkhya view of world as the manifestation of Prakṛti.

2. Answer in **500** words : **20**

Critically examine Buddhists doctrine of Pratītyasamutpāda.

OR

Critically discuss Ṣārvākas Dehātmavāda.

3. Answer **any two** in **200** words **each** : **20**

1) Elaborate fully Vais'eṣikas views on nature and classification of Padārthas.
2) Discuss fully Rāmānuja's view of world.
3) Explain fully Anātmavāda of Buddhists.
4) Elaborate Advaita Vedānta's doctrine of Vivartavāda.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

1) Nature and status of universals according to Buddhism.
2) Sāṁkhya Dars'ana's concept of Purusa.
3) Advaita Vedānta's concept of Vyāvahārika Sattā.
4) Vais'eṣika's definition of cause
5) Pratibimbavāda.
6) Buddhistis concept of Sat.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दात उत्तर द्या : २०

सत् हे कूटस्थनित्य आहे या वेदान्त मताचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

जगत् हे प्रकृतीचे व्यक्तरूप (परिणाम) आहे या सांख्य मताचे स्पष्टीकरण करा.

२. ५०० शब्दात उत्तर द्या : २०

बौद्धांच्या प्रतीत्यसमुत्पादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

किंवा

चार्वाकांच्या देहात्मवादाची चर्चा करा.

३. प्रत्येकी २०० शब्दांत कोणत्याही **दोनांची** उत्तरे द्या : २०

१) पदार्थांचे स्वरूप आणि वर्गीकरण याविषयीचे वैशेषिकांचे मत सविस्तर विशद करा.

२) रामानुजाचार्यांच्या जगत्विषयक दृष्टिकोनाची चर्चा करा.

३) बौद्धांचा अनात्मवादार्चे सविस्तर स्पष्टीकरण करा.

४) अद्वैत वेदान्ताचा विवर्तवाद विशद करा.

४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही **चारांवर** टीपा द्या : २०

१) बौद्ध दर्शनानुसार सामान्याचे स्वरूप.

२) सांख्यदर्शनाची पुरुषाची संकल्पना.

३) अद्वैत वेदान्तांची व्यावहारिक सत्तेची संकल्पना.

४) वैशेषिकांची कारणाची व्याख्या

५) प्रतिबिंबवाद.

६) बौद्धांची सत्ची संकल्पना.

[3606] – 203

M.A. (Semester – II) Examination, 2009
PHILOSOPHY (New) (Optional)
PH 203 : Descartes
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

I. Answer in detail **any one** in **500** words.

Descartes on scientific method. **20**

OR

Doctrine of innate ideas.

II. Elaborate in **500** words **any one**.

State and discuss arguments for the existence of God given by Descartes. **20**

OR

Descartes on the notion of substance.

III. Answer in short **any two** in **250** words **each** : **20**

a) Give any two rules for the direction of mind.

b) Discuss primacy of subject.

c) Incorporeal substance.

d) Possibility of error.

IV. State in brief **any four** in **100** words **each** : **20**

i) Clarity in thinking.
ii) Knowledge as a tree.
iii) Dualism of mind and body.
iv) Notion of perception.
v) Epistemological shift.
vi) Circularity.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाचि पहावी.*

१. कोणत्याही **एकाचे ५००** शब्दांत सविस्तर उत्तर द्या.

शास्त्रीय पद्धतीविषयी देकार्त यांचा दृष्टिकोन. **20**

किंवा

उपजत कल्पनांचा सिद्धांत.

२. कोणत्याही **एकाचे ५००** शब्दांत विवरण करा.

देकार्त यांनी ईश्वराच्या अस्तित्वाच्या सिद्धीसाठी दिलेल्या युक्तिवाद सांगून त्यांची चर्चा करा. **20**

किंवा

द्रव्यविषयक देकार्त यांची कल्पना.

३. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी **२५०** शब्दांत थोडक्यात उत्तरे द्या. **20**

अ) मनाच्या कला संबंधीचे कोणतेही दोन नियम सांगा.

ब) ज्ञात्याची प्राथमिकता स्पष्ट करा.

क) भौतिक द्रव्य.

ड) भ्रमाची/(ख्यातिची) शक्यता.

४. कोणत्याही **चारांची** प्रत्येकी **१००** शब्दांत उत्तरे द्या. **20**

i) विचारातील स्पष्टता.

ii) ज्ञानवृक्ष

iii) मन:काय द्वैत/द्वंद्व

iv) प्रत्यक्षाची कल्पना

v) ज्ञानमीमांसीय बदल

vi) चक्रापत्ति.

[3606] – 204

M.A. (Semester – II) Examination, 2009
PHILOSOPHY (New)
PH-204 : Schools of Vedanta (I)
(Optional) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) Attempt **all** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** within **500** words. **20**

a) Explain the nature and role of Adhyāsa in Śankara's philosophy.

OR

b) Explain Śankara's criticism of Sāṁkhya.

2. Answer **any one** within **500** words. **20**

a) What is Ajātivāda ? How does Gauḍapāda support it ?

OR

b) Explain the characteristics of Jāgrata, Svapna and Suṣupti according to Māndukya Kārīkās.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

1) Explain the relation between Jīva and Brahman according to Śankara.
2) Why is Svapna characterized by Vaitathya ?
3) What is the nature of 'Ātman as catuṣpāda' ?
4) Explain the nature of Brahmajijñāsā.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

1) Mokṣa according to Gauḍapāda.
2) Relation between Jagat and Brahman according to Śankara.
3) Distinction between Svapna and Suṣupti
4) Turīya
5) 'Mithyā' according to Śankara
6) Asparśayoga.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडवावेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. कोणत्याही **एकाचे** उत्तर ५०० शब्दांत द्या : २०

अ) शांकर तत्त्वज्ञानातील अध्यासाचे स्वरूप व कार्य स्पष्ट करा.

किंवा

ब) शंकराचार्यांची सांख्यांवरील टीका स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही **एकाचे** उत्तर ५०० शब्दांत द्या : २०

अ) अजातिवाद म्हणजे काय ? गौडपाद त्याचे समर्थन कसे करतात ?

किंवा

ब) मांडूक्य कारिकांना अनुसरुन जाग्रत, स्वप्न व सुषुप्ती यांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे द्या : २०

१) शांकरमतानुसार जीव–ब्रह्म संबंध स्पष्ट करा.

२) स्वप्न अवस्थेला वैतथ्य का आहे ?

३) 'चतुष्पाद' आत्म्याचे स्वरूप कसे आहे ?

४) ब्रह्मजिज्ञासेचे स्वरूप विशद करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०

१) गौडपादांच्यामते मोक्ष

२) जगत्–ब्रह्म संबंध–शांकरमत

३) स्वप्न व सुषुप्ती मधील भेद

४) तुरीय

५) 'मिथ्या'–शांकरमत

६) अस्पर्शयोग.

[3606] – 205

M.A. (Semester – II) Examination, 2009
PHILOSOPHY (New)
PH 205 : Gandhian Philosophy (Optional) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*

*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Write answer to **any one** in **500** words. **20**

What is meant by Anāsakti - yoga ? Is it the same as Niṣkāma - karma - yoga? Explain.

OR

What is the conception of Rāmarājya ? Discuss.

2. Elaborate **any one** in **500** words. **20**

What is Satyāgraha ? Bring out its significance and limits.

OR

Discuss the relationship between economics and ethics according to Gandhiji.

3. Explain **any two** in **250** words each. **20**

1) Political Ideal
2) Gandhiji's criticism on Varṇa system.
3) Swarājya
4) Sarva-dharma Samabhāva .

4. Discuss in brief **any four** (in **100** words each). **20**

a) Gandhiji's views on education
b) The status and role of women
c) Non-violene
d) Modernity
e) Why did Gandhiji's Champion Svadeshi ?
f) Gandhiji's conception of truth.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण गुण** दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अनासक्तियोग म्हणजे काय ? तो व निष्काम–कर्मयोग यांनी एकच अर्थ अभिप्रेत असतो कां ? स्पष्ट करा.

किंवा

रामराज्य ही संकल्पना काय आहे ? सविस्तर चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही प्रास्तीन जास्त ५०० शब्दात सविस्तर विवरण करा. २०

सत्याग्रह म्हणजे काय ? त्याचे महत्व व मर्यादा सांगा.

किंवा

अर्थशास्त्र व नीतिशास्त्र यांच्यातील संबंधाची गांधीजीच्या मतानुसार सविस्तर चर्चा करा.

३. कोणत्याही **दोहोंचे** प्रत्येकी २५० शब्दात स्पष्टिकरण लिहा. २०

१) राजकीय आदर्श

२) वर्णपद्धतीवरील गांधीजीची टीका

३) स्वराज्य

४) सर्व–धर्म समभाव.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** संक्षिप्त टीपा लिहा. (प्रत्येकी १०० शब्द) २०

अ) गांधीजीचे शिक्षण–विषयक विचार

ब) स्त्री ची भूमिका व कार्य

क) अहिंसा

ड) आधुनिकतावाद

इ) स्वदेशीचा पुरस्कार गांधीजी कां करतात ?

फ) गांधीची सत्य–संकल्पना.

M.A. (Semester – II) Examination, 2009
PHILOSOPHY (New)
PH 207 : Early Wittgenstein
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours | Total Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** within **500** words. **20**

State and discuss Fregean influence on Wittgenstein.

OR

Discuss in the light of relevant remarks of the Tractatus the view that logic reveals the essence of the world.

2. Answer **any one** elaborately within **500** words : **20**

In what sense Ethics is transcendental ? Discuss.

OR

How is the sense of a proposition determined ? Explain

3. Write a brief answer to **any two** within **250** words **each**. **20**

a) State distinction between science and Philosophy.

b) Explain the states of metaphysical self.

c) What is meant by picture theory of propositions ? State.

d) Discuss the theory of objects in the Tractatus and bring out its philosophical implications.

4. Write short-notes on **any four** within **100** words **each**. **20**

i) A proposition shows sense

ii) Negative propositions

iii) Self in Tractatus

iv) The correct method of Philosophy

v) Philosophy as an activity

vi) Ostensive definitions.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण **गुण** दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. कोणत्याही **एका** प्रश्नांचे **५००** शब्दांत उत्तर लिहा. **20**

विट्गेन्स्टाईन यांच्या वरील फ्रोग यांच्या प्रभावाची चर्चा करा.

किंवा

तर्क (शास्त्र) जगताचे सार प्रकट करते या विचाराची चर्चा ट्रॅक्टेटस् मधीळ योग्य त्या शेऱ्यांच्या संदर्भात करा.

२. कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे सविस्तर विवरण **५००** शब्दांत करा. **20**

नीति (शास्त्र) कोणत्या अर्थाने अनुभवातीत असते ? चर्चा करा.

किंवा

विधाताचा अर्थ कसा निश्चित होतो ? ट्रॅक्टेटस् संदर्भात चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी **२५०** शब्दांत लिहा. **20**

अ) शास्त्र (विज्ञान) व तत्त्वज्ञान यांतीळ भेद सांगा.

ब) सत्ताशास्त्रीय आत्म्याचे स्थान स्पष्ट करा.

क) प्रकथनाच्या चित्र–उपपत्तिने काय अर्थबोध होतो ? ते सांगा.

ड) ट्रॅक्टेटस् या ग्रंथामधीळ विषय उपपत्तिची सविस्तर चर्चा करा व तात्त्विक निष्पत्ति स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** संक्षिप्त टीपा प्रत्येकी **१००** शब्दांत लिहा. **20**

i) प्रकथनांना अर्थबोध असतो

ii) निषेधात्मक प्रकथने

iii) ट्रॅक्टेटस् मधील 'स्व'

iv) तत्त्वज्ञानाची अचूक पद्धती

v) तत्त्वज्ञान एक चळवळ

vi) निर्देशक लक्षणाच्या मर्यादा.

M.A. (Semester – II) Examination, 2009
PHILOSOPHY (New)
PH 208 : Nyāya Epistemology and Logic
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B.: 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Write an answer to **any one** in detail (**500** words). **20**

What is the nature and status of Ātman in connection with Jñāna ? Explain.

OR

What is the relation and meaning of Anuyogi and Pratiyogi ? Discuss.

2. Answer in detail and critically **any one** of the following : **20**

State some logical problems concerning Anumāna.

OR

Discuss Nyāya views on the logic of negation.

3. Write a short note on **any two** of the following (**250** words each). **20**

a) Śābdabodha.

b) Vyāpti - its five lakṣaṇas.

c) Abhāva - nature and kinds.

d) Apramā - nature and kinds.

4. Answer in brief **any four** of the following (**100** words each) **20**

i) Nature and role of Dṛṣṭānta.

ii) Pakṣatā.

iii) Svarūpa-sambandha.

iv) Karaṇa.

v) Svarthānumana and Parārthānumāna distinction.

vi) Śaktivāda.

मराठी रूपांतर

*सूचना: १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आंकडे प्रश्नांचे पूर्ण **गुण** दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर लिहा.(५०० शब्द मर्यादा) २०

आत्म्याचे स्वरूप व भूमिका ज्ञानाच्या संदर्भात काय आहे ? स्पष्ट करा.

किंवा

अनुयोगी व प्रतियोगी म्हणजे काय ते सांगून यांच्यातील संबंध कसा सांगितला जातो ? चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका**चे सविस्तर व चिकित्सक उत्तर लिहा. २०

अनुमानाच्या संदर्भात कोणकोणते तार्किक प्रश्न उप्तन्न होतात ते सांगा.

किंवा

निषेधाबद्दलच्या न्यायाच्या तार्किक मतांची चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** थोडक्यात (प्रत्येकी २५० शब्दांत) टीपा लिहा. २०

अ) शाब्दबोध.

ब) व्याप्ति –पांच लक्षणे.

क) अभाव – स्वरूप व प्रकार.

ड) अप्रमा –स्वरूप व प्रकार.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** संक्षिप्त टीपा लिहा (शब्द संख्या १०० प्रत्येकी) २०

i) दृष्टान्ताचे स्वरूप व महत्व.

ii) पक्षता.

iii) स्वरूप –संबंध

iv) करण.

v) स्वार्थानुमान –परार्थानुमान यातील भेद.

vi) शक्तिवाद.

———————

M.A. (Semester – II) Examination, 2009
PHILOSOPHY (New)
PH-209 : Mahāyāna Buddhism
(2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B.: 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate marks.*

1. Answer in details **any one** of the following in **500** words : **20**

State and discuss Dasa-pāramitas.

OR

Discuss doctrine of Santānāntara.

2. Write a critical note on **any one** of the following in **500** words : **20**

Explain difference between Prasaṅgika and Svātantrika approach to Nāgārjunas philosophy.

OR

Status of women in religious and spiritual practices.

3. Write a brief answer of **any two** of the following in **250** words **each** : **20**

a) Bodhisattva ideal.

b) Nature and classification of Vijñānas.

c) Mantrayāna.

d) Citradvaitavāda.

4. Write an answer to **any four** in **100** words **each** : **20**

i) Enumerate Bhumis.

ii) Trikāya doctrine.

iii) Santāna.

iv) Meaning and nature of Vajra.

v) Sunyata according to Nāgārjuna.

vi) Moral aspect of Mahāyāna Buddhism.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दांत सविस्तर उत्तर लिहा : २०

दश–पारमिता सांगा व त्यांची चर्चा करा.

किंवा

सन्तानात्तर सिद्धान्ताची चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एकावर** चिकित्सक टीपा लिहा शब्दासंख्या ५०० : २०

नागार्जुनाच्या तत्त्वज्ञानाच्या संदर्भात स्वांतत्रिक व प्रासंगिक पद्धतिमधील भेदाचे मुद्दे स्पष्ट करा.

किंवा

धार्मिक व आध्यात्मिक पद्धातिंमध्ये स्त्रीचे स्थान सांगा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोची** थोडक्यात प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

अ) बोधिसत्त्व आदर्श

ब) विज्ञानाचे स्वरूप व वर्गीकरण

क) मंत्रयान

ड) चित्राव्दैतवाद.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्नांची संक्षिप्तपणे प्रत्येकी १०० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

i) भूमिंचे विवरण द्या.

ii) त्रिकाय सिद्धांन्त.

iii) सन्तान.

iv) वज्राचे स्वरूप व अर्थ.

v) नागार्जुनाच्या मते शुन्यता.

vi) महायान बौद्धदर्शनाची नैतिक बाजू.

[3606] – 301

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PHILOSOPHY
PH – 301 : Ethics and Meta-ethics
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. : *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

a) Explain fully Aristotle's notion of virtue. Bring out the importance of the concept of the weakness of will.

OR

b) What according to Moore is the subject matter of ethics ? Discuss.

2. Answer in **500** words : **20**

a) Critically examine Kant's notion of moral law.

OR

b) Summarize Singer's arguments for animal liberation and rights.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

i) Explain Mac Intyre's communitarian approach to virtue ethics.

ii) Explain the main arguments against the greatest happiness principle.

iii) What according to Stevenson is the nature of ethical disagreement ? Can it be resolved ? Explain.

iv) Bring out the significance of Feminist ethics of care.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**

i) Anscombe's views on 'moral ought'.

ii) Rule-utilitarianism.

iii) Prima Facie duties according to Ross.

iv) Significance of practical ethics.

v) Hare's prescriptivism.

vi) Searle's solution of the is-ought controversy.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण ओहत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

अ) ॲरिस्टॉटलची सद्‌गुण संकल्पना स्पष्ट करा. इच्छादौर्बल्य या संकल्पनेचे महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मूरच्या मते नीतिमीमांसेचा विचार विषय कोणता ? चर्चा करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

अ) कांटची नैतिक नियमाच्या संकल्पनेचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.

किंवा

ब) प्राण्यांची मुक्तता आणि हक्क याविषयीचे सिंगर यांचे युक्तिवाद सारांश रूपाने मांडा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२५०** शब्दांत लिहा : **२०**

i) मॅक्निटायरचा सद्‌गुणकेंद्री नीतिमीमांसे बाबतचा समुदायवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

ii) अधिकतम सुखाच्या तत्त्वावरील प्रमुख आक्षेप स्पष्ट करा.

iii) नीतिमीमांसीय मतभिन्नतेचे स्वरूप स्टीव्हनसनच्या मते काय आहे ? ही मतभिन्नता दूर करता येते का ? स्पष्ट करा.

iv) स्त्रीवादी काळजी केंद्री नीतिमीमांसेचे महत्व विशद करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा. **२०**

१) नैतिक तव्यते बाबतचे आनस्कोम्बचे विचार.

२) नियमकेंद्री उपयुक्ततावाद.

३) रॉसच्या मते सकृत्‌दर्शनी कर्तव्ये.

४) व्यावहारिक नीतिमीमांसेचे महत्व.

५) हेअरचा आदेशवाद.

६) ओह–असावे वादावरील सर्ल यांचे उत्तर.

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PHILOSOPHY (2008 Pattern)
PH-302 : Indian Philosophies of Life

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. : *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**
   a) Explain fully Kāma-Artha centric approach to Puruṣārtha.
   OR
   b) State and explain kinds of Dharmas.

2. Answer in **500** words. **20**
   a) Explain Buddha's analysis of suffering.
   OR
   b) Elaborate fully Jain doctrine of Triratna.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
   i) Explain Dr. S.S. Barlingay's approach to Puruṣhārtha.
   ii) Discuss critically the doctrine of Karma and Rebirth.
   iii) What is varṇāśramadharma ? Discuss critically Buddha's views about it.
   iv) Explain fully Patanjali's Aṣtang-Yoga.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
   i) Ṛta
   ii) Kinds of Karma
   iii) Jīvanamukti and Videhamukti
   iv) Jain concept of Bandha
   v) Yajna
   vi) Mokṣa puruṣārtha.

मराठी रूपांतर

सूचना: *i)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडविणे* ***अनिवार्य*** *आहे.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*
iii) ***सर्व*** *प्रश्नांना* ***समान*** *गुण आहेत.*
iv) *मूळ* ***इंग्रजी*** *प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. **20**

अ) काम–आणि अर्थ पुरुषार्थ केंद्री दृष्टिकोन पूर्णत: स्पष्ट करा.

किंवा

ब) धर्माचे प्रकार सांगून स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. **20**

अ) दु:खाचे गौतम बुद्धाने केलेले विश्लेषण स्पष्ट करा.

किंवा

ब) जैनांचा त्रिरत्न सिद्धांत सविस्तर विशद करा.

३. कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तरे द्या. **20**

१) डॉ.एस.एस. बारलिंगे यांचा पुरुषार्थ विषयक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

२) कर्म आणि पुनर्जन्म सिद्धांताची चिकित्सक चर्चा करा.

३) वर्णाश्रमधर्म म्हणजे काय ? वर्णाश्रमा संबंधी बुद्धाच्या मतांची चिकित्सक चर्चा करा.

४) पतंजलीचा अष्टांग योग सविस्तर स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा द्या. **20**

१) ऋत

२) कर्माचे प्रकार

३) जीवनमुक्ती आणि विदेहमुक्ती

४) जैनांची बंधाची संकल्पना

५) यज्ञ

६) मोक्षपुरुषार्थ.

[3606] – 303

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PHILOSOPHY (Optional)
PH 303 : Aesthetics (Western and Indian)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : i) **All** questions are **compulsory**.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words.
   a) Discuss in detail the nature of aesthetic experience. **20**

   OR

   b) Elaborately explain Bharat's theory of rasa.

2. Answer in **500** words. **20**
   a) Critically examine Croce's view of art as intuition.

   OR

   b) Explain Abhinavgupta's concept of Sadharanikaran.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
   i) Bring out different views regarding aesthetic attitude.
   ii) Distinguish between an art object and aesthetic object.
   iii) Explain Bharat's notions of natyadharmi and lokdharmi.
   iv) What is the essence of poetry according to the tradition of Indian aesthetics ?

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
   i) Universality of aesthetic judgement
   ii) Notion of form
   iii) Robust realism
   iv) Ranga-Sangraha
   v) Rasavighna
   vi) Riti.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*४) **मूळ** इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) सैंदर्यानुभवाच्या स्वरूपाची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) भरताची रसउपपत्ती सविस्तर विशद करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) कला म्हणजे अंत:प्रज्ञा या क्रोशे यांच्या दृष्टिकोनाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

किंवा

ब) अभिनवगुप्ताची साधारणीकरण ही संकल्पना स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तरे लिहा. २०

१) सैंदर्यवृत्ती बाणतचे विविध दृष्टिकोन विशद करा.

२) कलावस्तु आणि सैंदर्यवस्तु यांतील भेद सांगा.

३) भारताच्या नाट्यधर्मी आणि लोकधर्मी या संकल्पना स्पष्ट करा.

४) भारतीय सैंदर्यमीमांसेच्या परंपरेनुसार काव्याचे सारतत्त्व काय आहे ?

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा. २०

१) सैंदर्यविधानाची वैश्विकता.

२) आकृतिबंध ही संकल्पना

३) सशक्त वास्तववाद

४) रंगसंग्रह

५) रसविघ्न

६) रीती.

[3606] – 304

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PHILOSOPHY
PH-304 : Ambedkar
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

   a) Elaborate Dr. Ambedkar's notion of ideal social order with reference to liberty, equality and fraternity.

   OR

   b) Bring out Dr. Ambedkar's concept of ideal religion.

2. Answer in **500** words : **20**

   a) State Buddha's views on rebirth and Nibbāṇa and discuss Dr. Ambedkar's response to them.

   OR

   b) Did Dr. Ambedkar accept Marxism as a challenge or as a boon ? Discuss.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

   1) 'Can caste system be appreciated as a division of labour' ?-Discuss.
   2) Explain fully Dr. Ambedkar's concept of consciousness and matter.
   3) Did Dr. Ambedkar accept the Four-Noble-Truths as the core of Buddha's teaching ? Discuss.
   4) Explain the contribution of Dr. Ambedkar as the architect of Indian Constitution.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

   1) Major developments of Dr. Ambedkar's thought
   2) The role of Bhikkhu
   3) John Dewey's influence on Dr. Ambedkar
   4) Role of Sīla and Prajñā
   5) Reason's behind pravrajyā of Gautam Buddha
   6) Dr. Ambedkar's criticism of God and Soul.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : i) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*ii) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*iii) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*iv) **मूळ** इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०

अ) स्वातंत्र्य, समता आणि बंधुभाव यांच्या संदर्भात डॉ. आंबेडकरांची आदर्श समाज व्यवस्थेची संकल्पना विशद करा.

किंवा

ब) डॉ. आंबेडकरांची आदर्श धर्माची संकल्पना स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०

अ) बुद्धांची पुनर्जन्म आणि निब्बाण विषयक मते सांगून घ्याला डॉ. आंबेडकरांनी दिलेल्या प्रतिसादाची चर्चा करा.

किंवा

ब) डॉ. आंबेडकरांनी मार्क्सवादाचा स्वीकार आव्हान म्हणून की वरदान म्हणून केला ? चर्चा करा.

३. कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तरे द्या : २०

१) जातीव्यवस्था हा श्रमविभागणा करते असा जातीव्यवस्थेचा अन्वयार्थ करता येईल का याची चर्चा करा.

२) चैतन्य आणि नडतत्त्व विषयक डॉ. आंबेडकरांच्या संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

३) गौतम बुद्धांच्या शिकवणुकीचा गाभा म्हणून चार आर्य त्यांचा स्वीकार डॉ.आंबेडकरांनी केला होता का ? चर्चा करा.

४) भारतीय राज्यघटनेचे रचनाकार म्हणून डॉ. आंबेडकरांचे योगदान स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दात थोडक्यात टीपा द्या : २०

१) डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांच्या विकासाच्या मुख्य अवस्था

२) भिक्षूचे कार्य

३) डॉ. आंबेडकरांवरील जॉन ड्यूईचा प्रभाव

४) शील आणि प्रज्ञा यांची भूमिका

५) गौतम बुद्धाच्या प्रव्रज्ये मागील कारणे

६) डॉ. आंबेडकरांनी ईश्वर व आत्मा यांवरील टीका.

[3606] – 305

M.A. (Semester–III) Examination, 2009
PHILOSOPHY
PH–305 : Yoga (2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) Attempt **all** questions.*

*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

a) What is the nature and status of Is'vara in Yoga according to Patanjali ?

OR

b) Explain the salient features of Jaina Yoga.

2. Answer in **500** words : **20**

a) Compare Yoga with Modern Psychology.

OR

b) Can Patanjali's yoga be called applied Sāṁkhya ? Discuss.

3. Answer **any two** in **250** words each : **20**

i) What is the nature of Kriyayoga ?

ii) What is the importance of Abhyāsa ?

iii) What is Antaranga Yoga ?

iv) What are the types of Samādhi ?

4. Write short notes on **any four** in **100** words each : **20**

i) Types of Vairagya

ii) Buddhist Yoga

iii) Kevala jnāna

iv) Bahiranga Yoga

v) Pratyāhāra

vi) Cittabhumi.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **सोडवावेत.***
*२) **उजवीकडील** आकडे **पूर्ण गुण** दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१) ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) पतंजलिंच्या मतानुसार ईश्वराचे स्वरूप व त्याचे योगदर्शनातील स्थान कशा प्रकारचे आहे ?

किंवा

ब) जैन योगाची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

२) ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) योग आणि आधुनिक मानसशास्त्र यांची तुलना करा.

किंवा

ब) पातंजल योग म्हणजेच उपयोजित सांख्य–दर्शन असे म्हणणे योग्य आहे का ? चर्चा करा.

३) कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०

i) क्रियायोगाचे स्वरूप काय आहे ?

ii) अभ्यासाचे महत्त्व काय आहे ?

iii) 'अंतरंग योग' म्हणजे काय ?

iv) समाधीचे प्रकार कोणते आहेत ?

४) कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी २०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा : २०

i) वैराग्याचे प्रकार

ii) बौद्ध योग

iii) केवल ज्ञान

iv) बहिरंग योग

v) प्रत्याहार

vi) चित्तभूमी.

[3606] – 306

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PHILOSOPHY (Optional)
PH-306 : Phenomenology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours | Max. Marks : 80

N.B. : *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

   a) What is the method of reduction ? Discuss the various types of reduction.

   OR

   b) Bring out the salient features of Merleau Ponty's account of perception.

2. Answer in **500** words : **20**

   a) Elaborately discuss Husserl's concept of intentionality.

   OR

   b) Bring out the nature and importance of the concept of Dasein in Heidegger's Philosophy.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

   i) Explain the distinction between being and beings.

   ii) What is the significance of the notion of embodiment in Merleau Ponty's Philosophy ?

   iii) Explain the notion of "Lifeword".

   iv) Discuss Brentano's concept of intentionality.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

i) Solipcism

ii) Being-in-the-world

iii) Noesis

iv) Husserl's notion of first philosophy

v) Merleau Ponty's critique of behaviourism

vi) Hermeneutic Phenomenology.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडविणे* ***आवश्यक*** *आहे.*

ii) ***उजवीकडील*** *अंक पूर्ण* ***गुण*** *दर्शवितात.*

iii) ***सर्व*** *प्रश्नांना समान* ***गुण*** *आहेत.*

iv) मूळ ***इंग्रजी*** *प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

1. **500** शब्दांत उत्तरे लिहा : **20**

अ) संक्षेपीकरणाची पद्धती म्हणजे काय ? संक्षेपीकरणाच्या निरनिराळ्या प्रकारांची चर्चा करा.

किंवा

ब) मर्लो पॉन्टीच्या संवेदन विषयक विचारांची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

2. **500** शब्दांत उत्तरे लिहा : **20**

अ) हुसर्लच्या 'सविषयता' या संकल्पनेची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) हायडेगरच्या तत्त्वज्ञानातील 'डाझाइन' या संकल्पनेचे स्वरूप आणि महत्व स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा . **20**

   i) बिईंग (Being) आणि बिईंग्ज (beings) यांमधील फरक स्पष्ट करा.

   ii) मर्लो पॉन्टीच्या तत्त्वज्ञानातील देहधारित्वाच्या संकल्पनेचे महत्व काय आहे ?

   iii) 'जीवनविश्व' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

   iv) ब्रेन्टानोच्या 'सविषयता' संकल्पनेची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **100** शब्दांत टीपा लिहा : **20**

   i) अहंकेन्द्रवाद

   ii) बिइंग-इन-द-वर्ल्ड

   iii) अर्थलक्ष्यी क्रिया

   iv) हुसर्लची प्रथम तत्त्वज्ञानाची संकल्पना

   v) मर्लो पॉन्टीने केलेली वर्तनवादाची चिकित्सा

   vi) अर्थाविवरणात्मक मानसघटनावाद.

M.A. (Sem. – III) Examination, 2009
PHILOSOPHY
PH-307 : History and Philosophy of Natural Sciences
(2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**
   a) Write an elaborate essay on logical positivism.

   OR

   b) Critically discuss Hume's theory of causation.

2. Answer in **500** words : **20**
   a) Explain Copernican revolution and its development by Kepler.

   OR

   b) Discuss the early Greek views regarding science.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
   i) Explain the principle of falsifiability.
   ii) Discuss Galileo's notion of method of science.
   iii) Discuss Aristotle's teleological approach.
   iv) What is inductivism ? Discuss.

4. Write short notes on **any four** of the following : **20**
   i) Anaximander
   ii) Darwin's theory of evolution
   iii) Okham's theory of motion and change
   iv) Kuhn's notion of normal science
   v) Mill's methods
   vi) Roger Bacon's view of scientific method.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडविणे* ***आवश्यक*** *आहे.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*
iii) ***सर्व*** *प्रश्नांना* ***समान*** *गुण आहेत.*
iv) *मूळ* ***इंग्रजी*** *प्रश्न पत्रिकाही पहावी.*

1. **500** शब्दांत उत्तरे लिहा : **20**

अ) तार्किक प्रत्यक्षार्थवादावर विस्तृत निबंध लिहा.

किंवा

ब) ह्यूम यांच्या कारण विषयक उपपत्तीची चिकित्सक चर्चा करा.

2. **500** शब्दांत उत्तरे लिहा : **20**

अ) कोपर्निकन क्रांती आणि केपलरने तिचा केलेला विकास विशद करा.

किंवा

ब) विज्ञानाबद्दलच्या प्राचीन ग्रीक मतांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा : **20**

१) बाधक्षमतेचे तत्त्व विशद करा.
२) गॅलिलिओ यांच्या विज्ञानाच्या पद्धतीच्या संकल्पनेची चर्चा करा.
३) ॲरिस्टॉटलच्या प्रयोजनवादी दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
४) विगमनवाद म्हणजे काय ? चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **100** शब्दांत टीपा लिहा : **20**

१) अनॅक्सिमॅन्डर
२) डार्विन यांची उत्क्रांतीची उपपत्ती
३) ओखॅम यांची गती व बदल यांविषयक उपपत्ती
४) कुह्न यांची सामान्य विज्ञानाबद्दलची संकल्पना
५) मिल्ल यांच्या पद्धती
६) रॉजर बेकन यांचे वैज्ञानिक पद्धतीबद्दलचे मत.